

Reactie Friese Energie Alliantie op Concept-RES Fryslân

13 maart 2020

Wij zijn onlangs gestart als Friese Energie Alliantie (FEA) om vanuit onze maatschappelijke betrokkenheid, in al onze verscheidenheid, bij te dragen aan de toekomst van Fryslân. Wij zien de energietransitie en het behalen van de klimaatdoelen als een grote kans voor Fryslân. Een kans om meer zeggenschap te hebben over energie, innovatie te versnellen, de regionale economie te stimuleren en te komen tot nieuwe duurzame concepten voor landbouw, landschap en welzijn. Wij geven kort onze reactie weer op de Concept-RES, vooral met de blik vooruit: gericht op uitgangspunten voor de RES 1.0 en het uitvoeringsprogramma.

Op syn Frysk

Ook de FEA vindt dat de RES Fryslân goed moet aansluiten bij de eigenheid van de Friese samenleving. Ook wij hechten er aan dat energietransitie wordt vormgegeven van onderop, in samenwerking én vanuit de mienskip zelf. Daarbij vinden we het belangrijk dat Fryslân *trots* kan zijn op de manier waarop wij samen de omslag naar duurzame energie maken. Wij vinden dat de lat niet te laag moet liggen, maar willen bijdragen aan een aansprekende visie met veel ruimte voor de (vele) koplopers in de Friese samenleving. In het proces naar de RES 1.0 kan dat meer naar voren komen en zodoende bijdragen aan brede maatschappelijke steun voor een Friese Energiestrategie.

Voor de Friese Energie Alliantie leidt het Fries eigene tot een aantal uitgangspunten die leidend zouden moeten zijn in het proces naar de RES 1.0:

1. In het Klimaatakkoord is een streven naar minimaal 50% lokaal eigendom in duurzame energiebronnen afgesproken. Dit houdt voor de FEA in dat bij alle duurzame energieprojecten, minimaal de helft van het project in eigendom komt van lokale initiatieven die hun basis (en draagvlak) vinden in de directe omgeving van het duurzame energieproject. Het streven naar lokaal eigendom zou hét leidende principe moeten zijn van de Friese energietransitie. Dit vraagt om nadere uitwerking in het proces naar de RES 1.0.
2. De FEA vindt het aanvaardbaar dat nu een 'beleidsarme' Concept-RES wordt opgesteld, als dat ruimte biedt om samen met de mienskip, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden te komen tot een eigen Friese energievisie voor 2030. De consequentie daarvan is in onze ogen dat er niet bij voorbaat beperkingen worden gesteld aan die gezamenlijke zoektocht. Het gaat erom dat iedere gemeenschap ervoor zorgt dat in 2050 geen broeikasgassen meer worden uitgestoten en dat de verantwoordelijkheid niet wordt verlegd naar andere gemeenschappen. Hoe we dat doen, met welke instrumenten en wat het tussendoel voor 2030 is, bepalen we als Friese gemeenschap zelf én samen. Voor de RES 1.0 betekent dit loskomen van de beperkte RES-opdracht en het centraal stellen van alle initiatieven van bewonersgroepen, maatschappelijke organisaties, bedrijven, landbouw en overheden om CO₂ te reduceren.
3. De FEA ziet energietransitie als een integraal vraagstuk: energetisch, sociaal- economisch, landschappelijk, juridisch en ruimtelijk. De energietransitie, mits in samenhang opgepakt, biedt kansen op al deze gebieden. Het is nodig dat alle Friese stakeholders daarin een actieve rol pakken en hun bijdragen op elkaar afstemmen. Het is belangrijk per gebied de vraagstukken in samenhang op te pakken en daarbij proeftuinen te creëren, waarin zowel technische innovaties als procesinnovaties een plek kunnen krijgen. Dat vraagt om het verkennen van nieuwe werkwijzen en organisatievormen bij ruimtelijke ordening en vergunningverlening waarover, in de optiek van de FEA, afspraken moeten worden gemaakt in de RES 1.0.

Elektriciteit

In de Concept-RES is ervoor gekozen alleen de bestaande opwek- en pijplijnprojecten voor zon- en windenergie in beeld te brengen. Er wordt in Fryslân veel meer duurzame elektriciteit geproduceerd; bijvoorbeeld door afval om te zetten in duurzame elektriciteit of door WKK's die draaien op biogas. Het lijkt ons daarom niet goed het beeld te beperken tot grootschalige wind- en zonne-energie. Hier wringt de strikte RES-opgave met de behoefte onze eigen energie-toekomst vorm te geven. Het proces naar een RES 1.0 moet niet leiden tot een klassieke benadering van het aanwijzen van zoekgebieden voor grootschalige opwek van wind- en zonne-energie, maar om het opbouwen van de ambitie vanuit plannen en ideeën in de Friese samenleving. Het is daarom belangrijk alle projecten en plannen uit de samenleving zorgvuldig te inventariseren, ongeacht om wat voor techniek of schaal het gaat. De FEA wil graag actief bijdragen aan deze inventarisatie, wij kennen veel van de ontwikkelingen, en vragen hier ruimte voor in het proces naar de RES 1.0.

De FEA vindt het belangrijk dat het getal van 2,3 TWh, dat in de Concept-RES als zekere duurzame elektriciteitsopwekking in 2030 wordt gepresenteerd, van context wordt voorzien. Zijn we met 2,3TWh goed op weg richting de klimaatdoelen? Nemen we een evenredige verantwoordelijkheid voor de 35 TWh die landelijk gevraagd wordt, of staan we daar ver van af? We willen ervoor waken dat Fryslân zich tevreden stelt met wat waarschijnlijk slechts een eerste stap in de energietransitie is.

Onder alle getallen en scenario's voor duurzame elektriciteit ligt een grote *besparingsopgave*. Door elektrificatie van warmte en mobiliteit zal de vraag naar elektriciteit in alle toekomstscenario's enorm groeien, tenzij er effectief beleid op gang komt om ook besparingsdoelen te halen. De FEA vindt het belangrijk dat er in de RES 1.0 aandacht is voor concrete afspraken over dit beleid. We willen de betrokken overheden uitdagen om daar met de FEA een programma voor uit te stippelen, gericht op 2030.

De FEA steunt de aanbevelingen van de netbeheerders in de netimpactanalyse. We zien vooral kansen in het lokaal bij elkaar brengen van vraag en aanbod van duurzame elektriciteit. In dergelijke decentrale energiesystemen spelen systeemintegratie (elektriciteit, hernieuwbaar gas, warmte) een belangrijke rol, evenals innovaties (smart grids, opslag, waterstof, vraagsturing) en lokale energie-initiatieven. Dit past bij Fryslân, draagt bij aan de Friese economie en de vitaliteit van het Friese landelijk gebied. De FEA adviseert daarom in de RES 1.0 concrete afspraken te maken over het stimuleren van initiatieven voor het lokaal afstemmen van vraag en aanbod van duurzame elektriciteit.

Warmte

De warmtetransitie is geen geïsoleerde opgave, maar vraagt om een integrale, *gebiedsgerichte* benadering. Er moet per wijk of dorp een ander energiesysteem worden uitgedacht en dat vereist samenwerking tussen veel partijen, systeemintegratie, herdefiniëring van de bestaande energie-infrastructuur en het betrekken van lokale initiatieven voor hernieuwbare elektriciteit, warmte of hernieuwbaar gas. De FEA is van mening dat dit in het proces naar de RES 1.0 geadresseerd moet worden, zodat afspraken gemaakt kunnen worden over een effectieve aanpak van de warmtetransitie. Het is met name belangrijk dat daarbij een andere werkwijze vanuit overheden tot stand komt, gericht op *regie*, het stimuleren van samenwerking en gericht op *integrale ruimtelijke ordening en vergunningverlening*. De FEA biedt nadrukkelijk aan die andere werkwijze samen met overheden vorm te geven: het RES-proces moet daar de piketpaaltjes voor slaan.

Draagvlak en participatie

In het RES-proces wordt terecht veel waarde gehecht aan draagvlak en participatie, maar het is niet helder wat daarmee wordt bedoeld. De energietransitie is een groot maatschappelijk proces waar iedereen aan kan bijdragen. Het betrekken van inwoners bij deze nog abstracte fase van tot

standbrenging van de RES 1.0, is lastig en zal niet leiden tot 'draagvlak'. Er vindt al veel debat plaats over energietransitie en klimaatbeleid op alle niveaus in de samenleving. Het lijkt de FEA weinig zinvol daar een debat op beperkte deelthema's aan toe te voegen. Het is waarschijnlijk veel zinvoller om goed *aan te sluiten* op dat wat al plaatsvindt (op scholen, in dorpen, in sectoren) en ervoor te zorgen dat deze inbreng serieus wordt meegewogen in de besluitvorming. De FEA adviseert om wat er al gebeurt te inventariseren en daar ondersteunend en coördinerend mee om te gaan in het proces naar de RES 1.0 en verder.

Naast participatie in het RES-proces zelf, vinden wij het belangrijk dat een gezamenlijk handelingsperspectief wordt ontwikkeld voor de partijen die actief zijn -of actief willen worden- in de Friese energietransitie. Wij zien het daarbij als noodzakelijk dat tussen overheden, samenleving en bedrijven concrete afspraken tot stand komen over dat handelingsperspectief. De FEA adviseert daarom in de RES 1.0 duidelijke processen uit te werken, die in de toekomst kunnen helpen participatie, draagvlak en lokaal eigendom te verankeren in vergunningverlening en ruimtelijk beleid.

Positionering FEA

De FEA ondersteunt het uitgangspunt dat de RES Fryslân meer moet zijn dan een papieren strategie: het gaat straks om een ambitieus uitvoeringsprogramma. De FEA ziet daarbij de noodzaak om in het proces naar de RES 1.0 na te denken over het bundelen van menskracht, expertise en financiële middelen in een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. Een uitvoeringsorganisatie waarin ook aandacht is voor de positie van de vele betrokken Friezen die zich vrijwillig inzetten voor energietransitie. Het is daarom in onze ogen wenselijk de Friese Energie Alliantie door te ontwikkelen tot een samenwerkingsverband van stakeholders, overheden en netbeheerders, die een bijdrage levert aan de totstandkoming van het uitvoeringsprogramma én de uitvoering zelf.

Friese Energie Alliantie,
voorzitter Ingrid van de Vegte namens:

- Friese Milieufederatie
- VNONCW MKB Noord
- Bouwend Nederland Noord
- LTO Noord
- Freonen Fossylfrij Fryslân
- Vereniging Friese Woningcorporaties
- Us Koöperaasje
- Vereniging Circulair Friesland
- Jongerenpanel Duurzaam Friesland
- Doarpswurk